

Partipolitikernes nederlagsstemning Utenlandspost — og evneløshet i 1940

Forts. fra side 4.

Hvordan disse helter av i dag var ydmyke i sitt brev til Hitler

Et av de offisielle dokumenter som i særlig grad illustrerer hvordan oppfatning og innstilling var på ledende, ansvarlig hold i Norge sommeren 1940, er det brev som i juni måned ble sendt Hitler. Brevet er utarbeidet av kjente partiledere i de ledende politiske partier og undertegnet av stortingets presidentskap. — Vi gjengir her første del av dette brev (uthevet her):

Til
Det tyske folks Fører.

Den vilje til så vidt mulig å respektere av okkupasjonsmakten derved at dens representanter medvirket til dannelsen av det av høyesterett oppnevnte Administrasjonsråd, reddet landet fra en uoverskuelig krise. Den samme vilje er kommet fram i Reichskommissar Terbovens tale, hvor han sier:

«Det tyske folk rår fram, ærlig, oppriktig og uten forbehold den åpen hånd til det norske folk, og er parat til kameratslig samarbeid på grunnlag av gjensidig akteise.»

De oppgaver som der Reichskommissar fremstillet som felles for nordmenn og tyskere, vil der være enighet og blant nordmenn. Han uttalte at han hadde bare et eneste mål, nemlig «Å sette Norge igjen og gjennomføre det fredelige gjenreisningsarbeid av det norske folk.»

«I tillegg til stående midler, og i hele befolkningens interesse. Innenfor rammen av en slik oppgave kan det etter mine begreper ikke eksistere noen forskjell, og slett ingen motsetning mellom min vilje og en patriotisk norsk holdning.»

Den således utstrakte hånd og det klart framlagte program står i samsvar med der Führers hilsen til det norske folk hvor han anerkjenner landets strid og gir uttrykk herfor gjennom den usedvanlige handling å frigi de norske krigsfanger.

Ved de etter 9. juni foreløpig førte forhandlinger mellom tyskerne og norske representanter er det fra begge sider vist vilje til å finne en ordning av det indre norske styre som kan tilfredsstille begge parters saklige interesser, noe som lover godt for det fremtidige forhold mellom partene.

I samsvar med dette har Stortingets presidentskap blag for Reichskommissar Terboven fremsatt et forslag til midlertidig ordning av styret i Norge. Vi foreslår at det istedenfor Kongen og regjeringen Nygårdsvold opprettes et norsk riksråd. Forslaget er fremsatt i tillit til at ordningen av det tyske okkupasjonsstyre i Norge vil undergå en tilsvarende forandring.

Det norske folk er beredt til å slutte fred med Tyskland hvis det tyske rikets Fører mener at tiden her til er kommet. Skjønt kampen i Norge naturligvis har voldt sår for folk og land, så er krigen dog fra begge sider ført på en slik måte at disse sår kan leges. —

Annen halvpart av dette brev var jo en ydmyg bønn til Hitler om at det senere måtte bli høve for Norge til å

få prins Harald tilbake når Konge og Kronprins ble ofret.

Brevets siste avsnitt er nemlig sålydende:

«Skjønt det fra norsk side er rettet anmodning til Kongen om å abdisere for seg og nitt hus, vil vi under hensyntagen til vår historiske utvikling anmode om at hermed adgangen til i sin tid å tilby arveprins Harald den norske trone ikke må være stengt. Vi har den sikre overbevisning at tysk høysinn i denne sak vil bidra avgjørende til å fremme den vennskapelige utvikling mellom Norge og Tyskland, som også er vårt mål.»

Det er opplyst at brevets forfatter er advokat Hjort, generalsekretær Evenrud (venstre), soren skriver Harbeck (Administrasjonsrådet), og generalsekretær Ole Øisang (Arbeiderpartiet). Brevet er undertegnet av presidentskapet ved Magnus Nilssen og P. Thorvik fra Arbeiderpartiet, G. Moseid (Bondepartiet) og Ivar Lykke (høyre) som stedfortreder for Hambro, og Neri Valen (venstre).

Før brevet ble sendt, ble det referert i et plenumsmøte av de menn som på denne tid førte forhandlingene med tyskerne.

Det ble videre meddelt tyskerne at hvis Kongen ikke hadde svart imøt-

kommende innen 14 dager, ville det bli tatt skrift til å få et vedtak av stortinget for avsettelse av Konge og regjering. Da Kongen som kjent straks svarte nei, ble det endel forhandlinger med stortingsgruppene som endte med det resultat at 96 stortingsmenn ikke var uvillig til å ofre Konge og regjering, mens 34 svarte nei. Kongens protest hadde altså ingen virkning.

Blant alt det materiale som etter hvert er blitt dokumentert etter frigjøringen, synes dette brev til Hitler av juni 1940 ikke å ha vært fremme i ordsnittet.

Hva er og hva betyr dette brev til Hitler?

Det er et særdeles avslørende dokument om den ånd, innstilling og stemning som rådet hos de ledende statsmenn her hjemme i 1940. Brevet er ikke noen privataffære. Det er kjente menn som har utarbeidet det i samarbeid med representanter fra alle partier og administrasjonsrådet, og det er undertegnet og ekspedert til Hitler av de høyeste tillitsmenn — stortinget presidentskap.

Brevet forteller så tydelig det kan om den nederlagsstemning som rådet hos landets fremste menn. De

Forts. side 10

Biskop Schjelderups manende ord

Det er med megen interesse at jeg bestandig leser «8. MAI», for det har vært ytterst nødvendig at der er noen, som tør ruske opp i disse skitne landssvik saker, som jo i virkeligheten er både rettsbrudd og rettssvik, etter både hva folkerettslærere og vår egen sunde dømmekraft sier oss.

Men det forekommer meg at artikkelen: Såret i samfunnslivet, skyter over målet, ikke i resonnement, men ved å adressere kritikken til den mann som er den eneste av våre biskoper som har turdet uttale sanne og frimodige ord om dette rettsoppgjør og som har turdet ta stilling, ikke alene mot «kirkens primas» — den så sørgelig berømte storkorsridder Berggrav, — men mot hele kirkens holdning til dødsstraffen, hvor han har talt så uforbeholdent som noen kunne ønske.

Heller ikke jeg aksepterer fullt ut, hva han har uttalt om landsvikernes anger og bot — jeg finner ikke at noen av disse er forpliktet til noe slikt for sin overbevisnings skyld — men kunde som har begått kriminelle handlinger. De andre må gis tilbake alt hva man har berøvet dem: Først og fremst deres borgerlige rettigheter, videre hva man har berøvet dem ved tyverier og ran i maidagene og senere i 1945 og hva man ved urettferdige lover og forordninger har

frarøvet dem under lovlighets skinn.

Og like for like: Alle de kriminelle handlinger fra de forskjellige «fronter» under hvilke fine navne de ellers har skiltet, må også gjøres opp og straffes og ikke noe stikkes under stol. Først da blir der likhet for loven og først da kan der bli tale om borgerlig fred i dette land. Og ingen av de skyldige på disse «fronter» må gå klar.

Men jeg synes at det er helt uriktig, ikke å gi herr biskop Schjelderup den honnør, som han virkelig tilkommer, fordi han har talt sine manende ord. Jeg personlig betrakter dette som det første skritt på vegen, og jeg håper at han ikke skremmes tilbake hverken av utakknemlighet, forfølgelse, hån eller spott, fordi jeg er overbevisst om, at det ikke er som konjunkturpolitiker å la andre kirkestørrelser han har talt, men fordi han som en sann JESU KSISTI disipel har en brennende trang til å gå i FREL SERENS fotspor. Og vi skal ikke være med å legge nye stener i hans veg, for der er mange nok av andre som sørger for det allikevel.

Hvert framstøt og hammerslag mot rettsoppgjøret fra ansette og hederlige menn burde møtes med takk og forståelse, selvom man ikke endosserer hvert ord og uttrykk som sin egen personlige tanke.

politisk press fra Amerika.

Det er på mange måter de store kan vise sin makt og triumf gjennom sin vilje.

Mr. Crowther uttalte også, at de engelske statsmenn frykter for en ny krig, og at de tar tanken meget alvorlig, men mannen i gaten gjør det ikke, sa han. Det eneste som interesserer den store masse er detaljene i det siste mord eller den siste forlovelse.

VAPEN OG ATOMBOMBER ER IKKE NOK

Det sveitsiske blad «Weltwoche» skriver i anledning Europas framtid:

«Vest-Europa med Hellas er et restkontinent, hvis næringsliv og forsvaret ikke lengere kan opprettholdes tilfredsstillende og med kraft. For størstedelen består det av mere eller mindre konkurvmessige stater, som lever fra hånd til munn, og hvis økonomiske «suverenitet» er omlag like stor som et menneske som er henvist til å leve på understøttelse og ikke kan forsørge seg selv.

Uten Amerika blir det bare et papir-Europa med kongresser, resolusjoner og deklamasjoner.

Selvstyre for den største del av Europa er målet, men det beror på Amerika.»

Uten tvil er dette rett, hvis en bare regner med dollar, maskiner, fly, tanks og atombomber. Men like sant er et annet syn på situasjonen, og som hevdes av Paul la Cour i den danske avisen «Information» (10.3.49):

«Kjenner vi oss motløse i dag, er det ikke først og fremst fordi vi har tapt på grunn av mangel på våpen og materielle resurser —, men på grunn av manglende indre kraft. Kjempeutførsler av amerikanske våpen vil på ingen måte kunne gi et motløst og rådvilt folk troen og håpet om noe bedre tilbake. Løftet om atlantiske atombomber vil på ingen måte gi oss vår selvtenkning og handlekraft tilbake. Det holder oss bare i en stadig umyndighetstilstand —.»

Når Europa i sin frykt for faren fra øst oppgir seg selv og kaster seg i armene på illusjoner om sikkerhet og frihet under amerikansk beskyttelse, baner det veien for ens egen barbarisering — for sitt indre åndelige forfall, utbryter Paul la Cour, som var en av de 34 danske forfattere som underskrev resolusjonen mot Danmarks tilslutning til A-pakten.

HUSK bladpengene!

Solspektret har mange farger, og ikke alle får se lyset fra samme synsvinkel og derfor blir det også forskjell i oppfatningen av fargen.

Men la oss for all del ikke tilbakevise eller såre dem som viser godvilje og gjør innsats for det godes seir eller gjøre vegen tyngre for dem, for den bølge som skal felles er både sterk og seiglivet, og der trenges nettopp slike begavede og rene skikkelser som Hamarbispen i denne feide for rettens og sannhetens seir.